

УДК 336

Поливко Тарас

Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя

АНАЛІЗ ОСНОВНИХ ФОНДІВ

Poluvko Taras

Ternopil Ivan Puluj National Technical University

ANALYSIS OF FIXED ASSETS

Основні фонди – це частина активів підприємства, які використовуються протягом тривалого часу (більше одного року) для виробництва продукції, надання послуг, виконання робіт або для управлінських потреб. Їх вартість переноситься на готову продукцію (послуги) частинами у вигляді амортизації.

Основні фонди – це не просто активи, а й життєва сила будь-якого виробничого підприємства. Їх ефективне використання – запорука успішного функціонування та стійкого розвитку. Саме тому аналіз основних фондів відіграє таку важливу роль у фінансовому аналізі підприємства.

Залежно від призначення та сфери використання, основні фонди поділяються на: виробничі, а саме машини, обладнання, транспортні засоби, виробничі будівлі та споруди; невиробничі: житлові будинки, об'єкти соціально-культурного побуту, спортивні споруди, тощо.

За способом участі у виробничому процесі поділяються на активні: машини, обладнання, інструменти та пасивні: будівлі, споруди, передавальні пристрої. Аналіз основних фондів ґрунтується на системі показників, які характеризують їх кількісний та якісний стан, динаміку та ефективність використання. За кількісними показниками основні фонди класифікуються по вартості (загальна, первісна, залишкова) та по структурі (за видами, групами, віком) і також за показниками динаміки (коефіцієнти приросту, вибуття, оновлення).

Якісні показники характеризують технічний рівень та стан основних фондів, їх енергетичну ефективність та рівень зносу і застаріння. Для ефективності використання основних фондів визначаємо фондівіддачу (обсяг продукції на 1 грн. основних фондів), фондомісткість (вартість основних фондів на 1 грн. продукції), рентабельність основних фондів (прибуток на 1 грн. основних фондів). Для вивчення основних фондів використовуються різноманітні методи, а саме: порівняльний аналіз – для порівняння показників підприємства з аналогічними даними інших підприємств галузі. Горизонтальний та вертикальний аналіз для оцінки динаміки та структури показників основних фондів у часі. Факторний аналіз: вивчення впливу факторів на зміну показників ефективності використання основних фондів. Використовують також спеціальні методи для розрахунку коефіцієнтів фондівіддачі, фондомісткості, окупності інвестицій.

Підприємства використовують ряд заходів для підвищення використання основних засобів та оновлення основних фондів. Здійснюють заміну застарілого та зношеного обладнання на нове, більш продуктивне, модернізацію та реконструкцію оновлення та вдосконалення діючого обладнання. Інтенсифікацію використання для збільшення обсягів виробництва продукції з одиниці основних фондів. Актуальними є підвищення технічного рівня, впровадження нових технологій та методів виробництва, оптимізація структури основних фондів і приведення структури у відповідність до потреб виробництва.

Аналіз основних фондів є невід'ємною частиною комплексного фінансового аналізу підприємства. Він дає можливість оцінити фінансовий стан підприємства, визначити його конкурентні переваги та недоліки, прогнозувати перспективи розвитку,

обґрунтувати управлінські рішення щодо інвестування, модернізації та оптимізації використання основних фондів оцінювати інвестиційну привабливість підприємства для потенційних інвесторів та кредиторів і здійснювати фінансовий аналіз угод щодо придбання, продажу чи оренди основних фондів.

Результати аналізу основних фондів можуть бути корисними для різних груп користувачів, а саме для керівництва підприємством прийняття обґрунтованих рішень щодо управління основними фондами, планування інвестицій, оцінки ефективності виробництва. Для інвесторів та кредиторів необхідна оцінка фінансового стану та перспектив розвитку підприємства, прийняття рішення щодо інвестування чи кредитування. Податкові органи цікавить контроль за використанням податкових пільг та нарахування амортизації. Для інших аналітиків та консультантів проводять оцінку потенціалу підприємства та розроблення рекомендацій щодо його розвитку.

Майбутніми тенденціями в управлінні основними фондами являються інноваційність (впровадження новітніх технологій та обладнання для підвищення ефективності виробництва), екологічність (використання енергоощадного та екологічно чистого обладнання), цифровізація, а саме застосування цифрових технологій для управління активами, оптимізації виробничих процесів та технічного обслуговування, аутсорсинг – передача на аутсорс функцій з управління та обслуговування окремих груп основних фондів та лізинг і використання лізингових схем для фінансування придбання основних фондів.

24 лютого 2022 року стало поворотним моментом в історії України. Повномасштабна війна, розв'язана росією, спричинила значні руйнування та втрати для української економіки, включаючи й основні фонди. За оцінками Київської школи економіки, станом на 1 грудня 2023 року прямі збитки інфраструктури України через війну сягають 138 мільярдів доларів США. Значна частина цих збитків припадає на промислові підприємства, транспортну інфраструктуру, житловий фонд та інші об'єкти основних фондів. В умовах війни значно прискорився знос основних фондів. Це пов'язано з безперервною роботою підприємств в екстремальних умовах, неможливістю проведення планового ремонту та технічного обслуговування, а також руйнуванням об'єктів інфраструктури. Внаслідок бойових дій та окупації частина основних фондів України була втрачена. Це стосується, зокрема, підприємств, розташованих на тимчасово окупованих територіях, а також транспортних засобів, обладнання та інших активів, які були знищені або вивезені до росії. Війна призвела до різкого скорочення інвестицій в основні фонди. Це пов'язано з високими ризиками, невизначеністю економічної ситуації та обмеженими фінансовими ресурсами.

Відновлення основних фондів України після закінчення війни потребуватиме значних зусиль та ресурсів. За оцінками експертів, на це може знадобитися десятки років та сотні мільярдів доларів. Основними пріоритетними напрямками відновлення є відновлення критичної інфраструктури: мостів, доріг, енергетичних об'єктів, водогонів та інших систем, необхідних для життєдіяльності країни, модернізація основних фондів: оновлення обладнання та технологій з метою підвищення їх ефективності та конкурентоспроможності, розвиток нових галузей економіки: інвестування в нові галузі, які мають високий потенціал для зростання та можуть стати драйверами економічного відновлення.

Важливу роль у відновленні основних фондів України відіграватимуть міжнародні партнери. Їхня допомога може бути спрямована на надання фінансових ресурсів, кредитів, грантів, інвестицій, а також на технічну допомогу: постачання обладнання, матеріалів, експертна підтримка та політичну підтримку, створення сприятливих умов для інвестування в Україну. Відновлення основних фондів України – це складне

завдання, але воно є необхідним для відновлення економіки країни та забезпечення її сталого розвитку.

Список використаних джерел:

1. Аналітична доповідь "Вплив війни на економіку України". Київська школа економіки, 2023. URL: <https://kse.ua/ua/>
2. Аналіз та оцінка ефективності використання основних фондів підприємств: URL: https://kztdop.ipf.npu.edu.ua/images/Science/BGD_Conferenc/2023/Program-conf-BGD-2023.pdf
3. "Відновлення України: план дій". Центр економічної стратегії, 2022. URL: <https://recovery.gov.ua/>
4. Королюк Т.М., Співак С.М., Ратинський В.В. Облік в управлінні підприємством в умовах цифрової економіки. *Галицький економічний вісник*. 2023. № 6 (85). С. 88-96.
5. Королюк Т., Хомин П., Співак С. Особливості організації управлінського обліку в системі контролінгу. *Галицький економічний вісник*. 2023. № 4 (83). С. 71-77.
6. Краузе О., Синькевич Н., Юрик Н. Економічний аналіз та контроль кризових явищ у діяльності підприємств. *Галицький економічний вісник*. 2024. № 1. С. 14-24. URL: <https://galicianvisnyk.tntu.edu.ua/?art=1254>
7. "Оцінка збитків, завданих інфраструктурі України внаслідок війни". Київська школа економіки, 2023. URL: <https://mtu.gov.ua/files/%D0%9C%D0%B5%D1%82%D0%BE%D0%B4%D0%B8%>
8. Шведа Н.М., Краузе О.І. Електронна комерція: сучасний стан та стратегії розвитку. *Міжнародний науковий журнал «Інтернаука»*. Серія: «Економічна науки». 2024. Вип. 2 (82). URL: <https://www.inter-nauka.com/archive/archive-of-issues-ekonomika>
<https://doi.org/10.25313/2520-2294-2024-2-963>
9. Шовкун В.М. "Війна та економіка України: наслідки та перспективи". 2023. URL: <https://ces.org.ua/tracker-economy-during-the-war/>